

การนำแนวความคิดเชิงวิเคราะห์มาใช้ในชีวิตประจำวัน

สุดจิต นิมิตกุล

ปัจจุบันถือเป็นยุคการสื่อสารที่มีความก้าวหน้ามากที่สุด โดยเฉพาะการใช้เครื่องมือสื่อสารประเภท เฟสบุค (Facebook) ซึ่งเป็นเครื่องมือสะดวกและใช้ได้ตลอดเวลา การติดต่อโดยทางเฟสบุคดังกล่าวมีทั้งข้อดีและข้อเสีย สำหรับที่มีความรวดเร็วและถูกสามารถส่งข่าวสารได้ทันที ส่วนข้อเสีย หากการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารไม่ดีอาจตกเป็นจำเลยหรือเกิดความเสียหายต่อประเทศเป็นส่วนรวมได้ ฉะนั้นการนำแนวความคิดเชิงวิเคราะห์มาใช้ในชีวิตประจำวันมีความจำเป็น ซึ่งพระพุทธเจ้าได้เคยดำรัสเรื่องกาลามสูตรไว้ เมื่อ 2,000 กว่าปี กล่าวคือ อย่าปลงใจเชื่อด้วยการฟังตามกันมา ด้วยการถือสืบทอดกันมา ด้วยการเล่าลือ ด้วยการอ้างตำราหรือคำภีร์ เพราะตรรก เพราะอนุমান ด้วยการคิดตรงตามแนวเหตุผล เพราะทฤษฎี เพราะเห็นรูปลักษณะน่าจะเป็นไปได้ และเพราะนับถือว่ามีท่านสมณะนี้เป็นครูของเรา ต่อเมื่อใคร่เข้าใจด้วยตนว่า คำเหล่านั้นเป็นอกุศลเป็นกุศลมีโทษ ไม่มีโทษ เป็นต้นแล้ว ซึ่งควรจะหรือปฏิบัติตามนั้น กล่าวคือ หลังจากได้พิจารณาและวิเคราะห์อย่างดีแล้ว ท่านพบว่าทำไปสู่อะไรที่มีประโยชน์และเป็นผลดีแก่ทุกคน จงเชื่อและยึดคำสอนนั้นเป็นแนวทางนำทางของท่าน ฉะนั้นการนำแนวความคิดเชิงวิเคราะห์มาใช้จึงมีความจำเป็นต่อชีวิตประจำวัน โดยการเข้าใจแนวคิดและตระหนักถึงผลดี ผลเสียของหลักการวิเคราะห์ที่ทุกคนควรเข้าใจและพยายามนำมาปรับใช้อยู่ตลอดเวลาเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาประจำวันที่จะตามมาทั้งการตัดสินใจ และการพิจารณาเรื่องต่างๆ ในการดำรงชีวิต

โดยปกติวิธีคิดต่างๆ อาจทำในหลายรูปแบบเช่น คิดเชิงวิพากษ์ คิดเชิงวิจารณ์ คิดเชิงเปรียบเทียบและคิดเชิงวิเคราะห์ สำหรับการคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytic Thinking) นั้นมีหลักการอยู่ว่ามีการแยกแยะองค์ประกอบว่าประกอบขึ้นมาอย่างไร เชื่อมโยงสัมพันธ์อย่างไร เพื่อตรวจสอบ ติความ การทำความเข้าใจ หาเหตุผล การวิเคราะห์ที่มีประโยชน์ในการวิจัย หาข้อเท็จจริง และหาคำตอบ การวิเคราะห์ทำให้สามารถในการเข้าใจ สามารถในการมองการณ์ไกล ความหยั่งรู้ ความรู้ดี รวมทั้งยังหมายถึง ความสามารถในการวินิจฉัย และการตัดสินใจอีกด้าน ซึ่งเรียกว่า การคิดเชิงใช้วิจารณ์ญาณ การคิดแบบนี้ทำให้สามารถคิดได้อย่างแจ่มแจ้งชัดเจนและมีเหตุผล การหาทางแก้ปัญหาและใช้ชีวิตได้อย่างเหมาะสม สำหรับลักษณะของการคิดแบบมีวิจารณ์ญาณนี้มีหลายประการได้แก่ ทักษะในการวิเคราะห์ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ยืดหยุ่น และอดทนต่อความคลุมเครือ มีใจเปิดกว้าง ตั้งใจและใคร่รู้ และเรียนรู้ร่วมกัน

ในยุคปัจจุบันการค้นหาข้อมูล และความจริงทำได้ง่ายโดยเฉพาะค้นจาก คอมพิวเตอร์ว่าอะไรเป็นอะไร (What it is) แต่สิ่งที่เราต้องการเป็นแนวทาง เป็นวิธีการแก้ปัญหาและข้อเสนอแนะในการตัดสินใจ คือ เรื่องนั้นควรจะเป็นอย่างไร (What it should be) จากประสบการณ์ทั้งการเรียนการสอนและจากการทำงาน ในภาคหลังนี้ทั้งที่ราชการและนักศึกษา ยังมีประสบการณ์น้อยมาก ส่วน

ใหญ่ นักศึกษาที่ได้รับมอบให้ไปศึกษาค้นคว้ามักค้นข้อเท็จจริงเต็มไปหมด ส่วนข้อวิเคราะห์และวิจารณ์เสนอแนะมีน้อยมาก แม้การวิเคราะห์โดยใช้หลักวิชาการหรือทฤษฎีที่สอนก็นำมาปรับใช้ได้ไม่รู้ศัพท์ คือ นักศึกษาขาดทักษะในการพิจารณาเชิงวิเคราะห์ซึ่งทั้งการศึกษาและการปฏิบัติงานจะต้องหาทางปรับปรุงให้เกิดผลให้จงได้ ขณะนี้ได้มีการอ้ากว้างช่วยเกี่ยวกับการทำงานแบบบูรณาการ (Holistic approach) ทั้งภาคราชการและภาคเอกชน โดยเป็นการเชื่อมโยงซึ่งกันและกันและก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์ในสาขา (Discipline) ของตนก่อน แล้วจึงจะไปเชื่อมโยงหรือบูรณาการกับสาขาอื่นได้ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานตามมาในที่สุด

สำหรับทางราชการได้ให้ความสำคัญกับการคิดวิเคราะห์ โดยเมื่อ 20 ปีก่อนได้กำหนดให้มีตำแหน่งในทางราชการที่เรียกว่า เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ซึ่งการกำหนดตำแหน่งดังกล่าวทำให้มีการเตรียมบุคลากรเพื่อมาทำหน้าที่โดยตรง และนอกจากนั้นในหน่วยราชการยังส่งเสริมให้มีสำนักงานนโยบายและแผนขึ้นซึ่งมีความจำเป็นจะต้องใช้นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ผมเป็นเจ้าหน้าที่แผนงานเอก (ชั้นเอก) สมัยแรกๆ ของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งดำรงตำแหน่งหัวหน้าสำนักงานจังหวัดใน 4 จังหวัดแรก คือ สงขลา อยุธยา ชลบุรี และนครสวรรค์ กล่าวได้ว่า ความรู้ในเชิงวิเคราะห์ช่วยทำให้ทางราชการประสบความสำเร็จที่เดียวและมีความเชื่อมั่นว่า บุคคลใดมีความรู้ด้านวิเคราะห์จะช่วยให้การรับราชการมีความก้าวหน้ากว่าปกติ เพราะจะเป็นผู้มีการตัดสินใจได้ดีและผลจะออกมาดี

การนำแนวความคิดเชิงวิเคราะห์มาใช้กับชีวิตประจำวันนั้นเป็นสิ่งจำเป็น เพราะประเทศเรามีทรัพยากรจำกัด จะตัดสินใจกระทำหรือตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะการซื้อผลิตภัณฑ์ต่างๆ จะต้องใคร่ครวญด้วยความรอบคอบ ซึ่งก็ต้องใช้การตัดสินใจเชิงการวิเคราะห์แทบทั้งสิ้น อย่างน้อยก็พิจารณาเปรียบเทียบ พิจารณาผลได้ - ผลเสีย และพิจารณาประโยชน์ต่างๆ ว่ามีมากน้อยเพียงไร ยิ่งข้าราชการหรือผู้รับผิดชอบงานต่างๆ ของรัฐบาล จำเป็นที่ต้องวิเคราะห์ผลได้ - ผลเสีย ความเป็นไปได้มากน้อยเพียงไร (Feasibility) ก่อนการตัดสินใจ ซึ่งถ้าทำได้มากเท่าไรความปลอดภัยและความเสียหายต่างๆ จะเกิดขึ้นน้อย ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นความพอประมาณ หลีกเลี่ยงผลกระทบ และการมีภูมิคุ้มกัน โดยเฉพาะหลักเหตุและผล คนจำนวนหนึ่งมักจะทำอะไรก็ไม่ค่อยให้ความสำคัญ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงนี้เป็นปรัชญาการดำเนินชีวิตที่ดีและทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง มั่นคง ปลอดภัย และยั่งยืน การกระทำใดๆ ถ้าปราศจากเหตุและผลแล้วย่อมนำมาซึ่งความเสียหาย และความปลอดภัยมาสู่ผู้ที่เกี่ยวข้องเสมอ สำหรับคุณสมบัติในการพิจารณาเชิงวิเคราะห์ดังกล่าว นอกจากบุคคลนั้นๆ จะต้องมีความรู้ในสาขาของตนเองอย่างดีแล้ว คือ มีความรอบรู้ในวิชาชีพของตนเองแล้วจะต้องเป็นบุคคลที่ช่างสังเกตอยู่ตลอดเวลา โดยไม่ปล่อยให้เรื่องต่างๆ ผ่านไปไม่มีข้อสังเกตและทำข้อสังเกตเหล่านั้นมาวิเคราะห์ในการตัดสินใจ นอกจากนั้นแล้วบุคคลผู้นั้นจะต้องเป็นคนที่เรียนรู้ตลอดเวลา เพราะการเรียนรู้ทั้งจากการทำงานและการเฝ้าหาความรู้จะเพิ่มทักษะในการวิเคราะห์ได้ดีและทันสมัยอยู่เสมอ

